

SLOVNÍK POJMOV

Administratívne vyhostenie – administratívne vyhostenie znamená, že cudzinec stratil oprávnenie zdržiavať sa na území SR a je povinný opustiť ho. O administratívnom vyhostení rozhoduje policajný útvar (oddelenie cudzineckej polície) a v rozhodnutí zvyčajne určí aj lehotu na vycestovanie do krajiny pôvodu, tranzitnej krajiny alebo ktorejkoľvek tretej krajiny, do ktorej sa štátny príslušník tretej krajiny rozhodne vrátiť a ktorá ho prijme. Policajný útvar môže tiež cudzincovi určiť zákaz vstupu na územie SR alebo všetkých členských štátov EÚ v budúcnosti. Cudzinec však nemožno vyhostiť do štátu, v ktorom by bol ohrozený jeho život z dôvodov jeho rasy, národnosti, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo pre politické presvedčenie, alebo v ktorom by mu hrozilo mučenie, kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest smrti. Takisto nemožno cudzinec vyhostiť do krajiny, v ktorej mu bol uložený trest smrti alebo je predpoklad, že mu v prebiehajúcom konaní bude uložený.¹

Asimilácia - v prípade migrantov sa pod asimiláciou rozumie jedna zo stratégií adaptácie na novú kultúru/spoločnosť. Ide o proces prijímania (a vo výsledku prijatia) kultúry krajiny, v ktorej sa migranti usídľujú, pričom sa vzdávajú svojej kultúrnej identity.² Asimiláciu často vyžaduje majoritná spoločnosť ako podmienku na zapojenie do spoločnej politickej alebo sociálnej komunity. Stať sa súčasťou spoločnosti v tom prípade od „nových“ členov vyžaduje, aby upustili od svojich pôvodných identít a prijali kultúrnu a sociálnu identitu spoločnosti, ktorej súčasťou sa chcú stať.³

Azyl – je typom medzinárodnej ochrany. Ide o typ trvalého pobytu, ktorého udelenie upravuje zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle. Žiadateľom o azyl sa rozumie osoba, ktorá sa vystaňuje do cudzej krajiny z dôvodu ohrozenia života, mučenia či krutého, ponižujúceho alebo neľudského zaobchádzania alebo ak je vystavená vážnym formám diskriminácie (napr. sú pozbavené občianstva, je im odopretá základná zdravotná starostlivosť a pod.).⁴ Udeľuje sa žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu

- opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov,
- z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu,
- ak je žiadateľ prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd.

¹ § 77 – 81 zákona č. 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov

² Sam, D. L., Berry, J. W. (2006), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

³ Definícia prevzatá z Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Gallová Kriglerová, E., Sekulová, M. (2014), *Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní*. Bratislava: IVO/CVEK., s. 119

⁴ CVEK (2012), *Integrácia migrantov na lokálnej úrovni 2*. Bratislava: CVEK. Dostupné na: http://cvek.sk/uploaded/files/integracia_bulletin_2.pdf.

Azyl možno udeliť aj z humanitných dôvodov, avšak na tento druh azylu nie je právny nárok.⁵ Po udelení azylu sa osoba stáva azylantom. Tento pojem je významovo ekvivalentný pojmu utečenec, ktorý sa používa v medzinárodnom práve, avšak slovenský právny poriadok ho nepoužíva.⁶

Cudzinec – podľa platnej legislatívy je cudzincom každý, kto nie je štátnym občanom SR.⁷ Za cudzincov sa považujú osoby, ktoré žijú na území jedného štátu, pričom sú občanmi iného štátu.⁸ Hlavným kritériom je tu teda občianstvo – cudzincami sú osoby bez štátneho občianstva SR. Cudzincami sú aj občania EÚ/EHP.

Doplnková ochrana – je typom medzinárodnej ochrany, ktorá oprávňuje jej držiteľa legálne sa zdržiavať na území SR po dobu jedného roka. Na základe opodstatnených dôvodov ju možno predĺžiť o ďalší rok. Doplnková ochrana sa udeľuje, ak sa neudelí azyl, avšak existujú vážne dôvody domnievať sa, že žiadateľ by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia. Vážnym bezpráviom sa pritom rozumie uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násillia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.⁹

Dublinský dohovor (Dublin II Regulation¹⁰) – je dohovor členských štátov EÚ, ktorý určuje, že za preskúmanie žiadosti o azyl je zodpovedný ten členský štát, v ktorom bola žiadosť podaná. Dohovor umožňuje vrátiť žiadateľov o azyl do toho členského štátu, ktorý ako prvý zaregistroval ich žiadosť o azyl.

Integrácia – definícia integrácie migrantov je pomerne nejasným pojmom, resp. sa rôzne interpretuje. Podľa Integračnej politiky SR¹¹ je integrácia obojstranným procesom vzájomného uznania a rešpektovania majoritnej spoločnosti a cudzincov. Z pohľadu migrantov ide o procesy osvojovania si práv a povinností, budovania sociálnych sietí v rámci prijímajúcej spoločnosti a formovanie pocitu spolupatričnosti a prináležania k prijímajúcej spoločnosti. Z hľadiska väčšinovej spoločnosti integrácia migrantov predstavuje procesy jej inštitucionálneho nastavenia (napr. prijímanie verejných politík v tejto oblasti), zabezpečenie rovnosti príležitostí v prístupe k všetkým štruktúram spoločnosti, ale aj akceptovanie kultúrnych odlišností migrantov.¹² Integrácia prebieha na mnohých úrovniach spoločenského života a môže byť ovplyvňovaná všeobecnými (resp. mainstreamovými) nástrojmi integrácie (napr. nastavenie vzdelávacieho systému alebo systému poskytovania zdravotnej starostlivosti) alebo

⁵ Pozri www.minv.sk/?formy-medzinarodnej-ochrany.

⁶ CVEK (2012), *Integrácia migrantov na lokálnej úrovni 2*. Bratislava: CVEK. Dostupné na: http://cvek.sk/uploaded/files/integracia_bulletin_2.pdf.

⁷ § 2 ods. 2 zákona č. 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov.

⁸ Bollaří, G., Bracelnti, R., Braham, P., Gindro, S. (2009), *Dictionary of Race, Ethnicity & Culture*. London: Sage Publications.

⁹ Pozri www.minv.sk/?formy-medzinarodnej-ochrany

¹⁰ Dublin II Regulation, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l33153>

¹¹ Integračná politika Slovenskej republiky, schválená uznesením vlády č. 45/2014. Dostupná na: <http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/integracia-cudzincov/dokumenty/vlastny-material-integracna-politika-januar-2014.pdf>.

¹² Bosswick, W., Heckmann, F. (2006), *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

špecifickými integračnými politikami (napr. vytváranie migračných informačných centier, antidiskriminačné opatrenia a pod.).¹³

Marginalizácia - proces vyčleňovania určitých skupín alebo jednotlivcov na okraj spoločnosti, ktorý má za následok pokles ich zapájania sa do sociálneho, ekonomického či politického života a vedie k chudobe a sociálnej exklúzii. Členovia týchto skupín nemajú kvôli bariéram a obmedzenému prístupu k spoločenským inštitúciám (napr. k vzdelávaniu, trhu práce apod.) tie isté príležitosti, štartovaciu čiaru pre život, zapojenie sa do spoločenských štruktúr a životné podmienky ako iní členovia spoločnosti.¹⁴ K marginalizovaným skupinám patria často príslušníci menšín, ako napríklad migranti či Rómovia.¹⁵

Medzinárodná ochrana – zahŕňa opatrenia na ochranu tzv. humanitárnych migrantov, teda takých, ktorí svoje krajiny opúšťajú z donútenia (nútená migrácia). Medzinárodnou ochranou je azyl a doplnková ochrana.

Migrant – osoba, ktorá dočasne alebo trvalo mení miesto svojho pobytu z jednej časti krajiny do inej (vnútroštátna migrácia) alebo z jednej krajiny do druhej (medzinárodná, resp. zahraničná migrácia). Medzinárodným migrantom je teda osoba, ktorá sa sťahuje do inej krajiny s cieľom usadiť sa tam dočasne alebo trvalo.¹⁶ Do kategórie migrantov zaraďujeme aj osoby, ktoré už na území SR získali občianstvo, ale narodili sa v inej krajine.¹⁷ Tým sa migranti odlišujú od cudzincov. Za migrantov považujeme aj deti migrantov, ktoré sa však už narodili na území SR. Túto skupinu osôb nazývame druhá (resp. tretia, ak ide o vnúčatá migrantov) generácia migrantov.

Naturalizácia – proces, v rámci ktorého migranti získajú občianstvo prijímajúcej krajiny a z právneho hľadiska prestávajú byť cudzincami. Cudzinci, ktorí chcú získať štátne občianstvo SR naturalizáciou musia spĺňať niekoľko zákonných podmienok: vo všeobecnosti nepretržitý trvalý pobyt na území SR aspoň 8 rokov (výnimky upravuje zákon napríklad pre azylantov alebo manželov občanov SR), bezúhonnosť, znalosť slovenského jazyka, všeobecné znalosti o Slovenskej republike a predloženie všetkých potrebných dokladov. Slovenská republika má pritom v medzinárodnom porovnaní 38 krajín jeden z najreštriktívnejších systémov získania občianstva naturalizáciou. V roku 2015 získalo Slovensko v hodnotení prístupu migrantov k občianstvu len 25 bodov zo 100 podobne ako v roku 2010.¹⁸

Pull faktory migrácie – tzv. pozitívne faktory v prijímajúcich krajinách, ktoré priťahujú migrantov, napr. dostatok pracovných príležitostí, rozvinutá ekonomika, rozvinutá občianska spoločnosť a politické práva a pod. Pull faktory teda zahŕňajú to, čo migrantov motivuje usadiť sa v danej krajine. O pull faktoroch hovoríme väčšinou v súvislosti s rozvinutejšími, prevažne západnými krajinami.¹⁹

¹³ Tollarová, B (2006), Integrace cizinců v Česku. *Biograf*, 39, s 23-52.

¹⁴ Bolaffi, G., Bracelnti, R., Braham, P., Gindro, S. (2009), *Dictionary of Race, Ethnicity & Culture*. London: Sage Publications.

¹⁵ Definícia prevzatá z Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Gallová Kriglerová, E., Sekulová, M. (2014), *Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní*. Bratislava: IVO/CVEK., s. 119

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Gallová Kriglerová, E., Sekulová, M. (2014), *Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní*. Bratislava: IVO/CVEK.

¹⁸ Pozri <http://www.mipex.eu/taxonomy/term/42>.

¹⁹ Ibid.

Push faktory migrácie – tzv. negatívne faktory v krajinách pôvodu, ktoré vedú obyvateľov k opusteniu krajiny, napr. zlá socio-ekonomická situácia, vysoká nezamestnanosť a pod. O push faktoroch sa väčšinou hovorí v súvislosti s menej rozvinutými krajinami. Push faktory pôsobia v kombinácii s pull faktormi (viď nižšie). Teória push-pull faktorov vychádza s predpokladu, že čím menej rozvinutá je krajina, tým väčšia je pravdepodobnosť, že bude krajinou emigrácie, teda krajinou, z ktorej obyvatelia odchádzajú do zahraničia.²⁰

Segregácia - cielené oddelovanie ľudí či skupín ľudí, ktoré sú zadané na základe určitých sociálnych znakov (napríklad jazyk, náboženstvo, etnická príslušnosť a iné). Cieľom je zamedziť kontaktom medzi takto definovanými skupinami. Segregácia môže nadobúdať viaceré podoby. Fyzická segregácia znamená priestorové oddelovanie jednotlivých skupín a môže byť manifestovaná v oblasti bývania (priestorovo oddelené časti miest a obcí), vo vzdelávacom systéme (paralelné školstvo, oddelené triedy alebo časti školy pre deti z „odlišných“ skupín), v zdravotníctve, ale aj v mnohých ďalších oblastiach. Nemenej dôležitá je aj symbolická segregácia, ktorá síce nemá podobu fyzického oddelenia, ale skôr odmietania určitých skupín obyvateľstva vo verejnom priestore. Prejavuje sa v symbolickom odmietnutí uznania určitých skupín ako súčasti spoločnej komunity. Segregácia je vždy nanútená majoritnou spoločnosťou. Pod segregáciou nerozumieme to, ak sa určitá skupina rozhodne zachovávať svoju skupinovú identitu tým, že zriaduje a udržiava vlastné inštitúcie (školy, kultúrne inštitúcie a pod).²¹

Schengenský systém – vznikol ako dohoda niektorých krajín EÚ o voľnom pohybe osôb cez vnútorné hranice týchto krajín a posilnení kontroly na ich vonkajších hraniciach. Nové členské krajiny EÚ sa po vstupe do EÚ tiež stali súčasťou Schengenského systému. Súčasťou Schengenského systému voľný pohyb osôb cez hranice zapojených krajín, ale aj spoločný postup pri vydávaní víz cudzincom z krajín, ktoré nie sú do systému zapojené, spoločné pravidlá pre azylové konanie, policajná spolupráca a výmena informácií²².

Štátny príslušník tretej krajiny – podľa platnej legislatívy SR je štátnym príslušníkom tretej krajiny je „každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky ani občanom Únie; štátnym príslušníkom tretej krajiny sa rozumie aj osoba bez štátnej príslušnosti.“²³ Treťou krajinou sa teda myslí každá krajina, ktorá je mimo priestoru EÚ/EHP. Medzi tretie krajiny patrí napríklad Ukrajina a Vietnam, ale aj Spojené štáty americké či Kanada.

TYPY MIGRÁCIE

- **Dobrovoľná** – je založená na slobodnej vôli, rozhodnutí a iniciatíve jednotlivcov alebo skupín obyvateľstva. Ide o slobodný pohyb obyvateľstva cez hranice štátov za rôznymi účelmi, napr. za prácou, štúdiom, zvyšovania kvalifikácie, za účelom zlúčenia s rodinou a pod.²⁴
- **Nútená** – ide o nedobrovoľný pohyb obyvateľstva, ku ktorému dochádza napr. v čase vojny, humanitárnej krízy, z dôvodov politického či iného prenasledovania, a tiež

²⁰ European Communities (2000), *Push and Pull Factors of International Migration: A Comparative Report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

²¹ Ibid.

²² Schengenská dohoda, dostupné na: <http://www.europskaunia.sk/schengenskadhoda>.

²³ § 2 ods. 4 zákona č. 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov.

²⁴ Pozri www.utecenci.sk

z dôvodov prírodných katastrof. Medzinárodná organizácia pre štúdium nútenej migrácie (International Association for the Study of Forced Migration – IASFM) definuje nútenú migráciu ako vnútroštátny alebo cezhraničný pohyb, ku ktorému sú osoby donútené vojnovými konfliktmi, environmentálnymi, chemickými a nukleárnymi katastrofami, či hladomorom.²⁵

- **Ekonomická** – migrácia z ekonomických dôvodov. Cieľom ekonomických migrantov je zlepšenie svojej materiálnej situácie.²⁶
- **Sezónna** – migrácia na dobu 1 – 3 mesiace
- **Krátkodobá** – ide o migráciu, v rámci ktorej migrant zotrúva v prijímajúcej krajine 3 – 11 mesiacov
- **Dlhodobá** – ide o migráciu, v rámci ktorej migrant zotrúva v prijímajúcej krajine 12 a viac mesiacov
- **Trvalá** – resp. permanentná migrácia predstavuje permanentné usadenie sa migrantov v prijímajúcej krajine.

Utečenec – podľa Ženevského dohovoru je utečencom každá osoba, „ktorá sa následkom oprávnenej obavy pred prenasledovaním z dôvodov rasových, náboženských, národnostných, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo i zastávania určitých politických názorov ocitne mimo svojej krajiny a nie je schopná prijať, alebo vzhľadom k uvedeným obavám odmieta prijať ochranu svojej vlasti. To isté platí pre osobu bez štátnej príslušnosti nachádzajúcu sa mimo krajiny svojho doterajšieho pobytu a ktorá sa vzhľadom k uvedeným obavám do nej nechce alebo nemôže vrátiť.“²⁷

Zahraničná migrácia – pohyb obyvateľstva cez hranice štátov s úmyslom usadiť sa v druhej krajine na určité obdobie. Medzinárodná organizácia pre migráciu definuje zahraničnú migráciu ako „pohyb osoby alebo skupiny osôb z jednej geografickej jednotky do druhej cez administratívnu či politickú hranicu s cieľom usadiť sa definitívne alebo prechodne na mieste inom, ako je miesto pôvodu osoby“.²⁸ Za migráciu sa nepovažujú tie formy pohybu obyvateľstva, ktoré sú dočasné – turistika, rekreácia, služobná cesta, náboženská púť, misia v diplomatickom zbore alebo kočovníctvo.²⁹

²⁵ Pozri www.forcedmigration.org

²⁶ Domonkos, T., Páleník, M., Radvanský, M. (2010), *Saturovanie dopytu po pracovnej sile prostredníctvom migrácie v Slovenskej republike*. Bratislava: IOM.

²⁷ UNHCR (1992), *Kritériá a postupy pri udeľovaní statusu utečenca podľa Konvencie z r. 1951 a podľa Protokolu z r. 1967 o postavení utečencov*. Bratislava: Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov.

²⁸ IOM (2003), *World Migration 2003: Managing Migration – Challenges and Responses for People on the Move*. Ženeva: Medzinárodná organizácia pre migráciu.

²⁹ UNO (1998), *Recommendations on Statistics of International Migration – Revision 1*. New York: Department of Economic and Social Affairs, Organizácia spojených národov.